

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XXI, 1

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

Januar 1974

20 let nazaj

Ko smo zapuščali domovino, smo bili priče žalostnega razdeljanja. A beg v svobodni svet je pomenil ustvarjalcu končno priložnost do svobodnega izživeljanja svojih darov. V svetu se nismo vrgli najprej na ustanavljanje pogrebnih bratovščin, ampak na osnivanje tiska in kulturnih društev.

Vendar uspehi niso bili tolikšni, kot smo pričakovali. Umetniki in znanstveniki so si morali poiskati svojim sposobnostim neodgovarjajoča telesna ali pisarniška mesta. Ustvarjalec je izpolnil le majhen del svojih namer.

Slab pogoj za kulturno delo je različna usmerjenost, ki niha med vrhunskimi in ljudskimi stvaritvami; in med temi niha tudi okus sprejemalcev. Kultura pa ni le vrhunska in ljudska, ampak oboje in še vse, kar je med njima.

Največji sovražnik pa je kompleks ne ravno manjvrednosti, ampak nepotrebnosti: da se ne izplača za teh nekaj tisočev; da bodo že potem poprijeli, če pridemo domov...; da itak ne vemo, kaj se v svetu godi in zato počakajmo, da se svetovna kultura izkristalizira.

Ali bo mogla Slovenska kulturna akcija vse te ovire premagati? V celoti morda ne, marsikaj pa ji mora uspeli.

Iz svojih sredstev bo skušala nuditi malenkostno priznalo nagrado za njihovo delo. Vsak peon je bil svojega plačila vreden, samo kulturni delavec naj bi garal zastoj.

Program Slovenske kulturne akcije je usmerjen prav v ustvarjanje najtesnejših stikov med kulturnimi producenti in občinstvom.

Težnja družbe je ustvariti najboljše. Napaka naših prosvetnih organizacij je bila, da se je članom največkrat nudilo samo drugovrstno gradivo, češ da kaj boljšega ne dojamemo, ker je pretežno. Tako prihajajo Can-karji in Plečniki v splošno ljudsko last šele v drugi, tretji generaciji.

m a r j a n m a r o l t

zakaj nova kulturna ustanova
g l a s s k a, 1, 1, april 1954

z radostjo se oziram nazaj

na teh dvajset, po žlahtnih stezah Slovenske kulturne akcije prehojenih let;

na vse njene vesele in žalostne zgođe in nezgođe, ki si po človeško družno podajajo roke, da ni ugasnila volja, da se ni ustavil zagon;

na vso bogatijo plodnega življenja te slovenske edinstvene kulturne ustanove, ki ji je – vsaj spočetka – uspelo povezati v pravšno zadrugo duha in ustvarjalne plodnosti menda vse poznane slovenske kulturnike zunaj matične Slovenije, na tem velikem, čezkontinentalnem slovenskem kulturnem prostoru: ljudi različnih zrenj na življenje, ljudi različnih prepričanj, ljudi različnih gledanj na umetniško in znanstveno storilnost – a vse v svežem, žehtečem hotenju po svobodi slovenske ustvarjalnosti, ki je uradno domovina ni dovolila (in je danes še tudi ne dovoli);

na vredne in pomembne izkaze prizadevanj, žrtev in napona Kulturne akcije, plod sposobnosti in kreativne zmogljivosti slovenskega umetnika in znanstvenika, ki sta si namesto poniglavega kimavstva v Ljubljani, v Mariboru, v Celju in drugje po režimski Sloveniji volila držo vzositega svobodnjaka na tej in drugih tujih obalah: mislim na skoraj devetdeset knjižnih in revialnih publikacij Slovenske kulturne akcije – če jim pridamo še vse številke Glasa v dvajsetih letih, se spne ta slovenska pisana kulturna sadnost v stotine; na čez dvesto kulturnih večerov, nekaterih resnično edinstvenih po vsebini in prikazu, ki bi zaslužili posebno kroniko v novejši slovenski kulturni zgodovini, saj so bili vse kaj več in vse kaj višjega in vse kaj globljega, kot pa omladavo prosvetarsko čitalniško zbiranje skromnega občinstva; na šestdeset gledaliških predstav, komornih večerov in recitalov, ki so v Buenos Airesu, prva leta na skoraj improviziranih odrih prinašali duhovnih lepote žejnemu gledalcu gledališko izročilo od slovenskih novitet, mimo klasikov odrske umetnosti, do najmodernejših, tudi avantgardnih storitev, ki so slovensko uho radostile z žlahtno odrsko govorico izvornih, v zdomstvu napisanih odrskih del in slovensko radovedno oko seznanjale z modernimi igravčevimi in sceničnimi dosežki; na mnoge kvalitetno visoke, estetsko ubrane, umetniško dognane koncertne nastope uveljavljenih slovenskih vokalistov v zdomstvu, ki jih je neenkrat posetilo in z visokimi priznanji počastilo tudi tujerodno občinstvo in ki jih je profesionalna kritika laskavo ocenila; na čez deset umetniških razstav slovenskih zdomskih likovnikov, ki jim je bil za uvod pred dvajsetimi leti botroval s svojimi deli sam mojster Meštrovič, teh naših slikarjev in kiparjev, rezbarjev in podobarjev, ki so si s plastiko in podobo, v veliki meri po prizadevnosti Kulturne akcije, utrli pot med slovenske zdomce in s svojimi umetninami požlahtnili stene slovenskih domačij po svetu; pa na lepo vrsto zajetnih znanstvenih zbornikov, na likovne albume, na dolgo vrsto priložnostnih, vselej tudi estetsko in grafično dognanih tiskov; ne nazadnje na likovno umetniško šolo Slovenske kulturne akcije, to edinstveno umetnostno akademijsko ustanovo v zdomstvu, ki je vodila prve korake v svet čopiča in barve mladim likovnikom v čezoceanski Sloveniji;

na nova poznanstva, na plodno dopisovanje, ki se je pletlo med prej neznanimi ustvarjalci: ta prijateljska družnost je dala bogate plodje v revialni in knjižni produkciji Kulturne akcije;

na vesele, prazniške dni prve slovenske literarne nagrade v zdomstvu, ki je pomenila zavesten izkaz slovenskega zdomskega mecenstva svobodnemu kulturnemu delu;

na zavzet odgovor, ki ga je prva leta dalo slovensko zamejstvo, ne le z odkupom publicistične produkcije Kulturne akcije, marveč tudi z ustvarjalnim sodelovanjem, saj v Trstu ob rojstvu naše ustanove ni bilo ne Mladike, ne Zaliva, ne Mostu, ne Kosovelove knjižnice, ne drugih založb, ki bi si vzdele nevhvaležno in nerenabilno breme publiciranja še kaj drugega kot sicer potrebnih dnevnikov in priložnostnih periodikov;

na idealizem zdomskega, zamejskega kulturnika, ki v čezpoklicnem ustvarjalnem duhovnem delu za v svet razmetano slovenstvo, za živost slovenskega duha v svobodi nista iskala ne dobičkov, niti prejela nagrad, delala in garala za božji lon, pa le prevečkrat dajala in še dajeta tudi iz lastnega žepa za slovensko ustvarjanje: kaj telesni napor, kaj neprespane noči, kaj skopo odmerjeni čas – da se le ohranja, da živi, da se razvija vse, česar uradna Slovenija ne dovoli, čemur še v svetu v paničnem strahu pred pričano resnico meče polena pod noge s kleveto, z lažjo, z molkom, s kovarstvom in sovraštvom;

— obrni —

92 252/1979

na množične, žive roje novih uvidov, spoznanj, dosežkov, bistrenj in mnenj, intimnih zaznav in novih poti, pa tudi zdrave kritike, vrednih napotkov, treznih načrtov, držnih zamisli, presenetljivih odkritij, vsega, vsega, kar še zmoreta ustvarjanja slast in moč, kadar ju plodi zavest, da delaš za vse kaj več, kot le za bežen trenutek osebnega ugodja in priložnostne naravnosti;

na vse prijateljske, zveste, dobre obraze, pošena lica, odprta srca, radodarne roke sto in sto prijateljev, za slovensko kulturno dejavnost v slovenskem zamejstvu in čezkontinentalnem zdostvu zavzetih in pripravljenih pomaga-

ti ji, dajati ji oporo, pobujati jo in priznavati njeno nujnost za ohranitev duhovnega slovenstva ne le v svetu, marveč – kaj zato, če na daljši rok! – tudi v matični Sloveniji.

Z RADOSTJO SE OZIRAM NAZAJ –

na vse to, ko zlagoma, nezavedno ugaša argentinsko poletje in se na severni polobli že naznaja slutnja nove pomladi: prav takšno je bilo nebo tu in tam pred dvajsetimi leti, ko se je rodila SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA.

Pri nas je zdaj nebo vedro modro: znamenje, da bo jutrišnji dan lep in vesel.

nikolaj jeločnik

USTVARJALCI V KULTURNI AKCIJI NAJ SE ZAVEDAJO, DE NE DELAJO SAMO ZA 5000 TUKAJŠNIH NOVIH NASELJENCEV IN TUDI NE SAMO ZA NEKAJ STOTISOČ ZAMEJSKIH SLOVENCEV, AMPAK ZA VSE SLOVENSTVO V SEDANJEM IN BODOČIH RODOVIH.

umetnostni zgodovinar Marjan Marolt, 1954

editorial

na pot

dictadura, libre expresión,
agua y fuego

thierry maulnier, član francoske akademije

diktatura, svoboda besede,
voda in ogenj

Po argentinskem tiskovnem zakonu so tudi slovenske publikacije, ki so kot Glas in Meddobje deležne olajšav pri poštnini, dolžne v vsaki izdaji natisniti tudi nekaj besed v španščini. Te postavbe se držimo. Da bi pa slovenski bravec v nešpanskih deželah, ki mu je španščina zvečine španska vas, ne bil prikrajan za tehtne prispevke s področja kulturnih dognanj, ki jih v španščini objavljamo v GLASU, smo s to številko začeli z objavo slovenskega prevoda španskega Editoriala (po naše Uvodnik), ki mu primaknemo bližnji slovenski pojem NA POT.

Najnovejša literarna stvaritev ruskega kontestatorja režimu ALEKSANDRA SOLŽENICINA je knjiga ARHIPEL GULAG (kratica za: Glavnoje Upravlenje Lagerej: Glavna Uprava Lagerjev, koncentracijskih seveda). 600 strani obsegajoči spis je izšel nedavno v ruščini v Parizu. Njegov pojav je pobudil dozda najgusnejše in najnevarnejše izpade sovjetske diktature proti pogumnemu pisatelju. Svetovna kulturna in politična javnost napeto sledi vsemu, kar se v zvezi s pisateljem in njegovim delom v teh tednih godi v Sovjetski zvezi. Član Francoske akademije, pisatelj, dramatik in esejist THIERRY MAULNIER je v pariški Le Figaro napisal spodnje razmišljanje o pritisku sovjetske diktature na Aleksandra Solženicina.

ESTA VEZ el desafío de Solženicin es tan resonante, tan audaz, que parece casi imposible que no motive una respuesta hasta el punto de que el físico Andrej Saharov, comprometido en la misma lucha, nos insta a permanecer alertas, desde el fondo del hospital, donde él mismo entró en condiciones bastante enigmáticas. El acta de acusación más vigorosa y más sistemática que el ilustre escritor haya formulado contra la represión staliniana EL ARCHIEPIELAGO GOULAG (es decir la constelación de los campos de deportación en el mapa de Rusia) fue transmitida al extranjero por vías clandestinas, y publicada en lengua rusa en París en un formato que permite la difusión clandestina en territorio soviético.

Se sabe que precisamente para presentar un obstáculo a la publicación en el extranjero de la literatura de oposición, la URSS decidió adherir a la convención internacional de los derechos de autor, al que le permite infligir medidas penales o medidas coercitivas a quienes no pasen por los canales oficiales. No es esto ciertamente lo que nos previno de que en caso de que su "suicidio" fuese anunciado, la palabra para designar a opositores en lucha contra el más formidable imperio policial que haya conocido la historia), ese gigante que nos previno de que en caso de que su "suicidio" fuese anunciado, sería necesario considerarlo como un asesinato cometido por el KGB o con su consentimiento.

Lo sabemos desde hace mucho tiempo; los países totalitarios dan a veces algunos pasos prudentes del lado de la libertad. Este ha sido el caso de la URSS y, para ser totalmente justos, es necesario que reconozcamos que en tiempo de Stalin, o inclusive del Lenin de la guerra civil, el "fenómeno solženiciano" no hubiese sido posible. Pero esos intentos de liberación continúan sin futuro porque son incompatibles con la esencia misma del sistema. Lo vemos hoy en la Yugoslavia de Tito, patria de otro "gigante", Milovan Djilas, donde cae la guillotina de la "reordenación".

La libre expresión y la concentración dictatorial de todos los poderes políticos y económicos son como el agua y el fuego. No pueden coexistir, pues una implica la muerte de la otra.

SOLŽENICINOV izziv je tokrat tako bučen, tako drzen, da bi bilo zares čudno, če bi ne bil deležen odziva; saj nas celo fizik Andrej Zaharov, zavezan v isti boj, iz svoje bolniške celice, kamor je bil dokaj zagonetno potisnjen, poziva, naj bomo čuječi. Dokument najbolj žgoče in najbolj premišljene obtožbe, ki jo je bil sloviti pisec zapisal o stalinskih preganjanjih, zvan ARHIPEL GULAG (se pravi: zlokobno ozvezdje koncentracijskih taborišč na zemljevidu ruskih dežel), je bil na skrivaj poslan v svet in v ruščini natisnjen v zares primerni obliki za podtalno širjenje po Sovjetiji.

Vemo, da je Sovjetska zveza prav zato, da prepreči objavo opozicijskih spisov v inozemstvu, podpisala mednarodno konvencijo o avtorskih pravicah: ta podpis ji omogoča kaznovanje in šikaniranje vseh piscev, ki bi se pri objavljanju izmikali uradnim potem. Prav res, da ta postopek ne oplašči Solženicina, tega „giganta“ (sam je bil s tem vzdevkom nazval nasprotnike režima, ki se bijejo proti najmočnejšemu policijskemu imperiju vseh časov); gigant, ki nas je bil že naprej opozoril, da naj štejemo njegov „samomor“, če bi ga oznanili, za umor, ki ga ima na vesti KGB ali pa je vanj privolila.

Že dolgo vemo: totalitarne države se včasih previdno vstopijo tudi v korak s svobodo. Sovjetska zveza je takšen primer; da smo povsem pravični: priznajmo, da bi v Stalinovih dneh, da, celo v Leninovih časih med državljansko vojno „solženicinski pojav“ ne bil mogoč. A vsi ti poskusi osvobodjenja so brez bodočnosti, saj so nezdružljivi s samim bistvom totalitarnega ustroja. Zgled nam je današnja Titova Jugoslavija, domovina drugega takšnega „giganta“ Milovana Djilasa, kjer v teh časih spet gospodari giljotina „preuredbe“.

Svoboda besede in diktatorska zgostitev vse politične in gospodarske moči sta si kot voda in ogenj. Sožitja med njima ni, kajti prisotnost te pomeni smrt one.

boris pahor, grmada v pristanu

odlomek iz istoimenske zbirke novel, ki je izšla pri obzorjih v mariboru

... TEDAJ so se vrata odprla in Mici je stala pred mamo. Ni bila tiha in zbrana kakor druge dni. Njene oči so bile velike in prestrašene, okrogle in škrlatne od ognja na oknih. Njene prsi so razburjeno dihalo in njene roke so bile nemirne v rdečem odsevu.

»Gospa,« je rekla. »Gospa.«

A mama je molčala.

»Kakšna groza, gospa.«

Okoli mize je hodila in debel svitek črnih las se ji je bil razpletel in ji visel na rame. Okoli mize je stopala in ponavljala: »Gospa, gospa.« In ji je bilo, kakor da beži pred plameni, a plameni so bili že vsi na nji, na mami, na Branku in Evki, ki sta se spet oblačila in obuvala.

»Z bencinom so polili, gospa.«

»Mama!« je zaklical Branko.

»Vrata so zabili, gospa, da ljudje ne morejo ven.«

»Mamaaa,« je zajokala Evka.

»In ljudje skačejo z oken, gospa.«

A tedaj sta onadva že bežala; samo »oj« sta slišala, kako je vzkliknila Mici, in tekla po stopnicah navzgor in po ulici navzdol. In nad ulico Commerciale ni bilo večera. Požar je bil nad strehami kakor od sonca, ki bi se raztapljalo in krvavelo v mraku. Openski tramvaj je stal, drevje v Ralijevem vrtu pa je bilo negibno v rdečem ozračju. In onadva sta tekla in se držala za roko in nad njima so letele po zraku iskre, ki so prihajale z Oberdankovega trga.

Kakor bratec in sestra, ki nimata doma, kakor setrica in bratec v Micini pravljici, ki ju je mačeha črtila in ju je hotel oče zapustiti. In nič nista vedela, kam tečeta, morebiti samo v smer, od koder plavajo iskre, ki so kakor kresnice.

Oberdankov trg je bil poln ljudi, ki so kričali v rdeči svetlobi. Okoli velike hiše pa so možje s črnimi srajcami plesali in vpili: »Viva! Viva!« Tekali so sem in tja in kimali z glavami in vzklikali: »Eia, eia, eia!« In drugi so tedaj zakričali: »Alalà.«

In trobente gasilcev so takrat zatrobile skozi gneče, a je bila potem še večja zmešnjava, ker črni možje s črnimi srajcami niso pustili avtomobilov, da bi prišli zraven. Obkolili so jih in plezali nanje in grabili gasilcem cevi iz rok.

»Eia, eia, eia – alalà!« so kričali in noreli in vse naokoli je bilo zmeraj več ljudi. Ves Trst je gledal visoko belo hišo, ki je imela zublje na vseh oknih. Plameni kakor ostri jeziki, kakor rdeče zastave. In Evka se je tiščala k Branku, ker v veliki hiši so bile zraven zublje tudi postave na oknih in ena je pravkar stopila na okno in hušnila mimo rdečega jezika, ki je oblizoval okno. In Evka se je tresla in tudi Branko se je tiščal k nji. »Eia, eia, eia – alalà!« so peli možje s črnimi fesi, a gasilci so vseeno razvijali dolge cevi

in množica se je razmikala. In curki so brizgali visoko in so bili cvileči, peketajoči vodometi sredi škrlatnega večera. Črni možje pa so vpili in rajali kakor Indijanci, ki so privezali žrtev h kolu in zanetili pod njo ogenj. Rajali so z manganeli in s sekirami v rokah.

Tedaj je sekira presekala gasilcu cev in curek se je ustavil visoko v zraku kakor bezgov cvet, ki ga ogenj zlati. Potem je cvet padel in iz presekane cevi v gasilčevih rokah je vrela voda kakor iz žile kri.

Redarji so potiskali ljudi nazaj.

»Alo nazaj, alo nazaj,« so pravili.

Črni možje pa so še bolj plesali.

»Barabe,« je rekel mož v gneči.

Evka in Branko pa sta bila majhna in nista razumela, kaj so se menili ljudje. Vedela sta, da gori Narodni dom in da ni prav, da so ga hudobni fašisti zažgali, a nista vedela, zakaj so prišli vojaki iz vojašnice na Oberdankovem trgu in stojijo in gledajo. Saj, z zidka na ulici Romagna so jih večkrat opazovali, vojake, kakó preskakujejo jarke in plezajo po lesenem zidu; a zakaj so zdaj vsi prišli gledat, kakó žrejo plameni hišo, ki je takó lepa in visoka? Vse okoli fontane so, kjer po navadi kočijaži napajajo svoje konje, a zdaj ni kočij. In zakaj gasilci ne smejo gasiti? Zakaj vojaki mirno gledajo črne možje, ki odvijajo gasilce, ko ti razpnejo platno in nekdo z okna pade nanj in potem visoko odskoči kakor Branko, ko se vrže na vzmeti mamine postelje?

»Prekleti hudiči,« je zamrmral mož v gneči in Evki se je zazdelo, da pozna tisti glas. A takrat je bilo še hujše vpitje okoli hiše in redarji so jezno odirali ljudi. Vendar jo je trenutek zatem zagrabila močna roka, da se je Evka še bolj stisnila k Branku.

Tedaj je rekel tisti glas:

»Alo domov!«

In je videla, da je njihov papá.

Takó sta morala spet po ulici Commerciale navzgor in papá se je vso pot spoprijemal z nevidnim hudodelcem.

»Prekleti hudiči salamenski,« je pridružno rekel.

In še je sam pri sebi zagodrnjal: »Zakaj ni spravila otrok v posteljo.«

In Branko je hotel reči, da je mama jokala in da sta onadva ušla, ker sta se zbala ognja na oknih. A je molčal, ker si je mislil: Zakaj so polili z bencinom? Zakaj črni parkeljni kričijo in plešejo, ko pa so na gorečih oknih ljudje?

Iskre pa so ves čas priletavale in papá je imel zdaj sklonjeno glavo in se je jezil, a ne več na mamo.

»Hudič jim mater guli,« je rekel.

A onadva nista vedela, zakaj kolne, Branko je hodil v tretji razred, Evka komaj v prvega. ...

BORIS PAHOR, ki je lani brez bučnega slavlja učakal 60 let, je po rodu Tržačan, po poklicu pa profesor. Z Alojzjem Rebulo predstavlja vrh slovenske zamejske književnosti, v celotnem vencu slovenskega pismenstva pa je zanesljivo v njegovem prvem krogu. »V zadevah individualne in narodne eksistence je središčna in umetniško ter kulturno razgibana osebnost sodobnega tržaškega slovstva« je o njem zapisal kritik in esejist Jože Pogačnik v knjigi »Slovensko zamejsko in zdonsko slovstvo«, ki jo je v Trstu 1972 izdala Kosovelo-va knjižnica kot svoj 5. zvezek: njen pobudnik in mentor je prav Boris Pahor.

Pahor je rojen pisatelj. Že pred drugo vojsko je objavljaval pripovedno prozo. Dozdaj je objavil enajst knjig, zvečine romanov in novel: med temi je posebno vreden roman Par-rik trobi nji; med polemičnimi spisi pa Odisej ob jamboru, knjiga, ki so jo v matični Sloveniji prepovedali ter plenili

celo po uradnih študijskih knjižnicah: Odisej pove namreč le preveč bridkih na račun partije in njene diktature.

Zbirka novel in črtic »Grmada v pristanu«, ki je Pahorjeva dvanajsta knjiga in jo je založila in izdala mariborska založba Obzorja, je pravzaprav antologija vsega dosedanjega Pahorjevega leposlovja. Presenetljivo zgledno jo je uredil in v svet pospremlil kritik Jože Pogačnik, ki je knjigi napisal tudi spremno besedo in detajlirane opombe, res vredna predstavitve književnikovega dela.

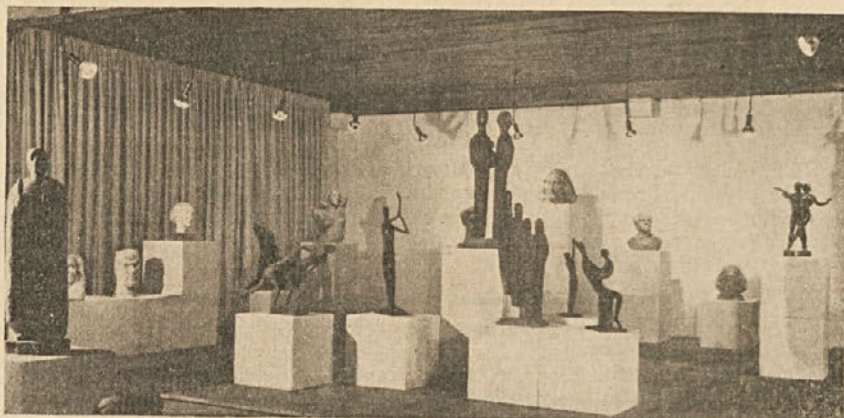
Boris Pahor je tudi med pobudniki in uredniki odlične slovenske tržaške kulturne revije Zaliv, ki priložnostno s simpatijo poroča tudi o dejavnosti Slovenske kulturne akcije.

Gornji odlomek v slogu otroškega pripovedovanja popisuje fašistični požig slovenskega Narodnega doma v Trstu, po prvi vojni, kot ga doživljata slovenska tržaška otroka.

ROJAKI! — PODPRITE GLAS SKA

ZA NJEGOV JUBILEJ MU POKLONITE

SVOJ JUBILEJNI DAR!

Z retrospektivne, uradno nikoli odprte razstave umetniškega opusa akademskega kiparja FRANCETA GORŠETA, julija 1972 v Kostonjavi ob Krki na Dolenjskem

STAROSTA rednih članov Slovenske kulturne akcije, akademski kipar FRANCE GORŠE se je za stalno naselil v vasi Sveče v slovenski Koroški. Tam si je uredil svoj umetniški dom, ki je hkrati njegova galerija in umetniška delavnica. Novembra in decembra lani je zadovoljen in zmeraj dinamičen, kljub svojim 76. križem pisal uredniku Meddobja F. Papežu, ki je pomembna Goršetova pisanja ljubeznivo odstopil za izpis v Glasu. Iz teh pisem objavljamo nekaj kiparjevih zapisov o življenju v Svečah, o njegovem delu, načrtih in snovanjih.

Iz pisma 8. novembra 1973:

»Mnogostransko sem ves čas intenzivno zaposlen. Moj dom - hiša in gospodarsko poslopje, kjer že od 25. maja letos prebivam, mi je vzel mnogo dragocenega časa. Gospodarsko poslopje - zidan skedenj sedaj postopoma preurejam po načrtih arhitekta Jožeta Oswalda, koroškega Slovenca. Zelo težko je dobiti dobre, poštene delavce in obrtnike.

Kakor vidite, je moja umetnost še zmeraj bolj ali manj v razvoju. (Mojster je za Meddobje poslal vrsto fotografskih posnetkov svojih najnovejših stvaritev, ki bodo objavljeni v 4. zvezku revije. - Op. Glasa) Večji in večji mik imam pri obravnavanju mitoloških motivov, ki me peljejo v močnejše abstrahiranje plastike. Primer: Padli Ikarus. Ali pa denimo simboliziranje Časa (čas), tanjen baker. Tudi človeška figura me še zmeraj bolj ali manj privlačuje, če zlasti nekaj več pove v kompoziciji, ki naj bi bilo emocionalno zahtevnejše. Denimo: Mati, in podobno.

Medtem sem izvršil križev pot za ljubljansko stolnico. Bo vlit v bron in starinsko pozlačen in patiniran. Vmeščen bo pri glavnem vhodu, pri vratih. One stare table (reprodukcije) bodo pa: odstranili... Sedaj pripravljam študijo-model za Slomška kot ljudskega vzgojitelja, trimetrsko kompozicijo za novo stavbo Mohorjeve družbe v Celovcu. Idejni osnutek so že sprejeli.

Tako, vidite, sem, hvala Bogu, „za enkrat“ še aktiven pri mojem poklicu, medtem ko so moji vrstniki že mnogi pomrli, nekateri živeči pa - odpovedali. Zato ponovno pravim: hvala Bogu, da morem, dokler morem.

Pa še to: oprema nove kapele v Želumljem je lepo uspela, prav tako tudi nova kapela pri očetih jezuitih v Dravljah. Vse iz mahagonija - lepo učinkuje. Naredil sem tudi nekaj portretov, kljub temu, da niso več „up to day“. Pa še eno večje delo se letos obeta: pri Sv. Jakobu ob Savi - prenovljena notranjščina cerkve. Po načrtih mladega arhitekta Jožeta Kušarja, ki se v domovini lepo uveljavlja. Je v načrtu: štiri metre visok Corpus iz lesa za glavni oltar itd. itd. Torej dela na vseh koncih in krajih nič koliko. Vendar pa vsega ne morem prevzemati, ker hočem svoj dragoceni čas vložiti v svoje ustvarjalno delo. Imam namreč še mnogo zanimivega povedati.«

Iz pisma za božič 1973:

»Zame je vselej praznik, kadar mi poštar dostavi novo številko Glasa ali pa Meddobja.

Naj mimogrede omenim, da so imeli na Štefanovo vsakoletno božično prireditev v Svečah pri „Adamu“. Nastopili so domači ljudskošolski otroci s kratkimi božičnimi prizorčki, s petjem in recitacijami in nazadnje z bogatim sporedom božičnih in narodnih pesmi, ki jih je kvalitetno izvajal domači moški pevski zbor Kočna pod vodstvom prof. dr. Feiniga. Zelo skrbno in posrečeno povezavo je izvajal prof. dr. Inzko. Ob tej priložnosti je zbranemu občinstvu, samim Svečanom, predstavil mene kot novega Svečana. Poudaril je pomen moje naselitve v Svečah in karakteriziral mojo osebo. Tako sem doživel tudi lep formalen sprejem, ki je bil potrjen z močnim aplavzom. In so tako pokazali, da so Svečani ponosni name.

Vam in vsem neutrudnim članom SKA iskreno želim novih pobud in podvigov in prosperitete v 1974.«

pisatelj Frank F. Bükvič

izšla je

REDNA KNJIGA SKA ZA LETO
1973

frank f. bükvič ljudje iz olšnice n o v e l e

Uvod v knjigo je napisal dr. Tine Debeljak.
Ovitek je zamislil arh. Marjan Eiletz.
Okrog 320 strani vrednega branja

slovenska kulturna akcija

za svojo **20. obletnico**

vabi vse slovenske rojake —

prosi vse svoje prijatelje —

poziva vse svoje redne in podporne člane —

da ji ob njenem življenjskem prazniku naklonijo svoj

jubilejni dar

LE z razumevanjem, s priznanjem in z velikodušno pomočjo svobodne slovenske kulturne ustvarjalnosti žejnih slovenskih rojakov v zamejstvu in zdomstvu, ki so od rojstva Slovenske kulturne akcije pozdravili njeno pojavnost in razumeli njeno poslanstvo v slovenskem kulturnem prostoru, smo zmogli delati in vztrajati teh dvajset gmotno več kot težavnih, po ustvarjenih sadovih naše dejavnosti pa več kot bogatih let.

20 – LETNICA SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE je vreden in primeren jubilej, da nam vsi naši prijatelji s svojim gmotnim darom omogočite delo še za novih 20 let.

Z vašo gmotno pomočjo, rojaki, živi žlahtna dejavnost slovenskega kulturnika v svobodi. Brez nje je slovenska kulturna plodnost v velikem svetu zapisana smrti.

VSE DAROVE, ki jim pristavite, da so namenjeni 20-letnici Slovenske kulturne akcije, bomo v Glasu sproti objavljali na posebnem mestu. Naslavljajte jih — po pošti samo s čekom! — le na ime našega blagajnika: **Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina**

knjige knjige knjige

mohorjevke za leto 1974

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA je svojim udom in desetisočim slovenskim bralcev za leto 1973 darovala tale knjižni dar:

KOLEDAR 1974, ki poleg kalendarij prinaša tudi pester sveženj člankov in zanimivosti.

Ivan Pregelj, TOLMINCI, ponatis največjega in najboljšega slovenskega leposlovnega dela o slovenskem kmečkem uporu v Tolminski dolini pred 270 leti. Knjiga je izšla tudi v hkratno počastitev 400-letnice velikega slovensko hrvaškega kmečkega upora.

Piran Sattler - Franc Stele, SLOVENSKE LIPE. Pripovedna knjiga, podprta z zgodovinskim izročilom, popestrjena s slovensko folkloro in ljudskimi anekdotami in z bogatimi ilustracijami.

Marijan Zadnikar SAKRALNI SPOMENIKI. Poljudnoznanstvena knjiga o slovenski cerkveni arhitekturi in umetnosti, o svojih in edinstvenih slovenskih znamenjih, o bogatiji slovenskih romanskih, gotških in baročnih fresk. Žlahtnijo jo številne ilustracije.

Večbarvna knjiga **APOSTOLSKA DELA**, ki je nadaljevanje lani pri Mohorjevi izdanega Jezusovega evangelija.

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA, ki je 17. novembra lani praznovala 50 let, kar jo je bil 1923. ustanovil goriški vladika nadškof Francišek B. Sedej, je kot najmočnejša slovenska založba na Primorskem in Tržaškem, v nekdanji Julijski Benečiji, za ta visoki jubilej podarila slovenskemu svetu tele knjige:

Pester in vsebinsko izredno bogat **KOLEDAR 1974**.

Dr. Fortunat Mikuletič, **INTERNATITIS**. Knjiga je kronika iz internacije Slovencev v Italiji v letih 1941-1943.

SLAVNOSTNI ZBORNIK Goriške Mohorjeve družbe, ki prinaša nadroben prikaz družbene dejavnosti v vzponu teh 50 let.

PRIMORSKI SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON, 1. zvezek. V njem zbira uredniški odbor like za vse primorske Slovence zaslužnih osebnosti.

Velja podčrtati, da je Goriška Mohorjeva, zvečine v najtežjih razmerah, posebno v letih fašističnih divljanj in preganjanj, poslala v pol stoletju med Slovence 1.274.700 izvodov svojih mohorjev. Presenetljiva knjižna plodnost in prizadevnost, ki zasluži vse priznanje in občudovanje.

Goriški Mohorjevi družbi k pomembnemu jubileju vse naše čestitke!

CELOVŠKA MOHORJEVA DRUŽBA je za leto 1974 v slovenski, posebno koroški in zdomski svet, poslala tale knjižni dar:

KOLEDAR 1974, s pestrimi, zanimivimi sestavki, ki bo v pouk in oddih vsem.

Metod Turnšek, MED KOROŠKIMI BRATI, ljudska povest, o kateri je prof. Martin Jevnikar zatrdil, da je najboljša, kar jih je dalo Turnškovo pero.

Božidar Tensundern, VESTFALSKI SLOVENC. Pisec je nemški duhovnik Tensundern, ki je čez 50 let deloval med slovenskimi rudarji v nemški Vestfaliji. Pisanje so spomini, mnogokrat žalostni ob misli na težko življenje slovenskih ljudi na Vestfalskem, ki jim rodna Slovenija ne zmore nuditi kruha. Pisanje pa je tudi priča o brezbriznosti prejšnjih in zdanih slovenskih in jugoslovanskih oblastnikov, mnogokrat tudi uradne slovenske cerkve, za duhovno in gmotno skrb med priseljenimi Slovenci na Nemškem, ki so v nemškem duhovniku — velja pibiti — našli ne le prijatelja, marveč brata in sotrpina. Tensundernove spomine je zgledno poslovenil dr. Jože Premrov.

Margarita Figuli - Avgusta Smolej, TRIJE RJAVCI, večer- niška povest iz življenja slovaških, slovenskemu rojaku nenkrat tako sličnih ljudi.

P. S. O vseh omenjenih in drugih knjigah, ki jih pošiljajo v svet slovenske založbe zunaj Slovenije, bi Glas rad in več in nadrobneje, tudi kritično poročal, če bi jih založnice poslale v oceno listu. Do zdaj jih urednik ni prejel. Kar poroča, je povzetek iz zapisov v slovenskih listih.

spominska beseda na radio antártida v buenos airesu, v nedeljo, 2. decembra 1973

24. NOVBEMBRA je minilo trideset let, odkar je v Grahovem, mali vasi na Notranjskem, v Krajčevi hiši zgorel v napadu partizanskih čet na domobransko postojanko, ki je bila v njej, FRANCE BALANTIČ, borec v vrstah vaških straž v času, ko so se te uvrščale v novoustanovljeno domobranstvo.

Malokdo je vedel, da je tedaj umiral velik slovenski pesnik.

Toda Balantič je iz tega grahovskega ognja vstal kot mitološki ptič Feniks: otrese se je pepela in njegov telesni ogorek je zablestel v vsem žaru večne poezije. Postal je iz „neme plamenice“ naša žar beseda, veliki poet, nič manjši, kot naši najvrednejši v domovini in zgodovini. Nedopovedljivo nam je žal njegovega „konca dni“, kateremu dajemo aureolo heroične smrti; toda prav tako nedopovedljivo smo veseli, da se je rešila iz ognja njegova pesem.

Odslej živi z nami pesnik Balantič in kot pesnika ga nosimo v svet, da ga obudimo tudi v domovini, kjer ima še vedno „s prstjo zasuta usta“. Sicer je glas njegove strune slišati tudi na liri slovenskega Orfeja, toda še vedno je v domovini samo še last izbrancev, ne pa naroda, pred katerega mu postavljajo pregraje tisti, ki še trideset let po njegovi smrti ne morejo in nočejo ločevati pesnika od človeka, borca ideje od svečenika lepote. Malo upanja imamo, da bi spregovoril molk Balantičevih „zasutih ust“ vsaj ob njegovi tridesetletnici smrti. Ob takih razmerah je sveta dolžnost emigracije, da opozarja na velike duhovne vrednote, ki naj bi bile last in duhovna vsebina vsega naroda. In ena takih vrednot je gotovo poezija Franceta Balantiča.

France Balantič je pesnik metafizičnega dožemanja življenja, pa naj bo to v grehu ali očiščevanju, v strasti ali molitvi. Vedno in vedno se povrača k Bogu, bodisi da „trga trohneče vence z glave“, bodisi da „ves svetlobi je predan“ in se „beseda v molitev mu sprevača“. Njegov Bog je „gospodar duše in živali“. In tega nemira izraz mu je postal

ogenj, nenehni ogenj, ki ga je žgal duhovno vse življenje in ga je stvarno sežgal ob smrti. Ogenj: idilični pastirski ogenj s kamniške Vélike planine mu je postal vsebina življenja in smrti in ne samo prisposoda. Iz tega pesniškega ognja je oblikoval vse svoje pesmi; vse življenje je gledal v perspektivi tega notranjega dušnega plamena, ki ga je prečiščal kot človeško prsteno rudnino v čisto pesniško zlato. V dobrih dveh letih pesniškega ustvarjanja, v letih 1940 do 1942, je ustvaril pesniško delo, ki bo imelo stalno mesto v naši književnosti z nič manjšo vrednostjo kot delo njegovih enakostarih klasikov Ketteja, Murna in Kosovela. Njegova vizija pa je segala še preko pesniškega sveta teh njegovih tragičnih vrstnikov v eno najglobljih in gotovo najmočnejših slovenskih dušnih in religioznih pesniških stvaritev. Balantič je pesnik, katerega poezijo nosimo s seboj po vseh kontinentih sveta in o katerem smo prepričani, da bo nekoč postal tista skrivnostna skrinja zaveze, ki bo vezala emigracijo z domovino v eno duhovno enoto, ko bo zopet ves narod dobil svojo religiozno duhovno podobo, o kateri pravi Balantič: „dušo, ki so divje rože jo preklile, ko v pohodu zmagovalnem so no zemlji se razlile“. Z njim verujemo tudi mi, da „žrtve in kri niso bile zaman: Posvetile so nas.“ In te posvetitve glasnik je postal pesnik France Balantič, ki se mu klanjamo ob tridesetletnici njegove goreče smrti. Balantič je samo ena žrtev več v trenju dob, živ pesniški genij, slovenski klasik moderne dobe, pesnik večnega ognja v človeku, ki gori iz treh prvin: „Prst in svetloba in božje rok.“ In te vodijo k Bogu, ki mu je Balantič „vedno pesem pel“. In ko so mu pred tridesetimi leti „zvoki dozoreli“, je „pri Tvojih kolenih obsedel“ in On mu je dal „plačilo kot delavcem na njivi“, za kar so mu je zahvalil Balantič z obljubo, ki jo zdaj že trideset let zvesto izpolnjuje: „In pel Ti bom tam, večna Lepota!“

Mi pa njen odsvit uživamo ob Balantičevi živi ognjeni Besedi.

dr. TINE DEBELJAK

poziv in prošnja

UREDNIŠTVO GLASA

poziva in prosi vse rojake, posebno bivše vaške stražarje in domobrnce z Notranjske in cerkniškega kota, da mu posredujejo svoje spomine, ki so v kakršni koli zvezi z dogodki v Grahovem novembra 1943 in s tragično smrtjo pesnika FRANCETA BALANTIČA. Vsak zapis, naj bo vojaško ali zasebno pričevanje in spominjanje, bomo v celoti in takoj objavili, tudi s psevdonimom ali pa brez imena, če bi pisec tako želel. Letošnje spominjanje pesnikove smrti je najprimernejši trenutek, da zberemo vse gradivo, ki je v zvezi z njegovim tragičnim koncem.

Vse dopise pošljite, prosimo, samo na naslov: Nikolaj Jeločnik, urednik Glasa SKA, Zapiola 1723, I D, Buenos Aires, Argentina.

I Z Š L A J E

revija

meddobje

XIII. – 3. zvezek

uredil in opremil
FRANCE PAPEŽ

vsebina

FRANCE PAPEŽ, UN LIBRO * EDO ŠKULJ, STANKO PREMRL CERKVENI GLASBENIK * FRANCE PAPEŽ, UTELEŠENA POEZIJA FRANCETA GORŠETA * MILENA MERLAK, CARNUNTUM ALI SMRT IMPERATORJA NA TUJEM * FRANK F. BUKVIČ, ABRAHAM TERC-SINJAVSKI LENJA TIHOMIROV * VLADIMIR KOS, JESENSKO KRAMLJANJE Z MEDDOBJEM LEV DETELA, DVA SODOBNA SLOVENSKA KRŠČANSKA PESNIKA: SOOČENJE S POEZIJO VLADIMIRA TRUHLARJA IN RAFKA VODEBA * FRANCE PAPEŽ, POETIČNI SVET VINKA BELIČIČA * TINE DEBELJAK, POLJSKI JEZIKOSLOVEC BAUDOUIN DE COURTENAY GLASBENA PRILOGA, EDO ŠKULJ: SVETI VEČER

jacques maritain — cerkev in svet

Za veliko noč 1973 je JACQUES MARITAIN poslednjič govoril Jezusovim malim bratom v Toulousu. Labodnji spev genialnega krščanskega filozofa objavljamo prav gotovo prvi v slovenščini.

KRISTJAN je last dveh velikih, bistveno različnih domovin: Cerkev in Sveta.

NA prvem mestu je Cerkev, Kristusovo Skrivnostno telo in njegova zaročenka. Vlada Cerkev je Kristus. Njegovo vladarstvo je eno z Očetovim.

Cerkev ljubi svet, ker je svet Očetovo delo; ker se je bil Sin na svetu ulovečil; pa tudi, ker je svet lep. Delo in oprava ene domovine pač ne moreta enako dobro služiti drugi. Zato tudi delo in oprava te velike domovine, ki ji pravimo Cerkev, ne more prav služiti drugi, ki ji pravimo Svet. Kajti dejavnost Cerkev in njena vidna vnanost ne služita Svetu, marveč najvišji blaginji, ki je večno življenje. Dejavnost Cerkev in njena vidna vnanost sta pač naravnani v svojski namen nje same, ki je: oznanjanje božje Resnice — vedno in povsod; pričevanje za božjo Resnico, kot je Kristus pričeval zanjo; trpeti za njim bolest svetega križa, ki je zadnji pomoček in najmočnejše orožje Cerkev, kot je hkrati evangelij njen zakon; pa pomagati ljudem, ki so njeni udje, da zateže, vsak po svojih močeh, k popolni ljubezni s tem, da žive, kot ona sama živi — kot oseba, „ki ne more jenjati biti sveta“ pod vodstvom Svetega Duha. Vsak kristjan je poklican, da se scela preda temu življenju, kolikor je državljani tiste domovine, ki jo zovemo nebesa.

Vsa dela usmiljenja, ki jih je bila Cerkev opravila — skrb za revne, za žalostne, za bolne in druga, — je opravila zaradi evangelija, da izpolni, kar evangelij terja. Prav je, če ta dela služijo svetu — in dejansko mu služijo; a Cerkev jih ni opravila naravnost za služnost svetni blaginji. (Svet to čuti; zato to dejavnost sprejema, kar mu nudi Knez tega sveta. V enakšni meri pa, kot se v zadovolju predaja gospostvu Kneza tega sveta, ne ljubi Jezusa in ne ljubi Cerkev: več — sovraži ju.

DRUGA velika domovina, ki ji kristjan pripada, je Svet. Svet se deli v dve gospostvi: gospostvo najvišjega vladarja, ki je Oče, ki je vse stvari ustvaril; pa v gospostvo velikega upornika, ki je Knez tega sveta.

Svet je podvržen, ne da bi tožil nad tem — saj niti ne razmišlja o tem, — gospostvu skrivnostnih načrtov previdnosti in potrpežljivosti Očetove. Prav za zavestnim veseljem pa se je podvrigel tudi gospostvu tega, kar mu nudi Knez tega sveta. V enakšni meri pa, kot se v zadovolju predaja gospostvu Kneza tega sveta, ne ljubi Jezusa in ne ljubi Cerkev: več — sovraži ju.

Povsem naravno, da sta njegova dejavnost in njegova vnanja vidnost v služnosti lastnim dobrinam; kolikor se uklanja gospostvu svojega Kneza, je to dobro napuh duha in užitek mesa.

Vsak kristjan je podložen svoji drugi veliki domovini, ki ji pravimo Svet; četudi ne z vsem svojim bitjem. Vesel in z ljubeznijo si prizadeva za dobrine Sveta, kolikor je leta zavisen od neskončne in nedoumljive modrosti Očetove, ki je ustvaril vse stvari in je absoluten Gospod vsega. Kristjan se ne trudi za dobrine tega sveta. Rajši se podobnemu poslu odtegne in zoprjuje mu, kolikor pač more, v vsem, v čemer je ta domovina plen lažnih in iznakaženih prizadevnosti Kneza tega sveta in gospostva duha Sveta, ki mu popuščati v ničemer ne smemo.

Vsi veliki uspehi, ki jih svet lahko doseže, so docela ambivalentni: hkrati namreč zavise od najvišjih božjih načrtov, pa od spletke in zlih dejanj Kneza tega sveta — vsaj od njegove začetne vloge v dolgi zgodovini vseh slabosti človeškega rodu. (V slabostih, ki so same sad naše narave in še poslabšane zaradi rane prvega greha, ne igra Satan samo spočetnika, ko je bil Adama in Evo speljal v greh;

vriva se marveč vanje skozi vso zgodovino, mnogo pogostejše, kot pa mi o njegovih vplivih razmišljamo.)

Napredek zgodovine sveta je hkrati napredek dobrega in zlega. Kristjan pripada svoji drugi, svetni domovini. Življenje bi dal za vso njeno prizadevnost in napredek k dobremu. Ne veže se pa na ta svet, kolikor se le-ta prizadeva za slabo, ali celo napreduje v tem, kar človekovo zemsko bivanje zastruplja.

ČE GRE slednjič za odnos med obema domovinama, tedaj Cerkev ljubi svet iz razlogov, ki sem jih bil spočetka naštel. Ljubi Svet, kot ga ljubi tudi On, ki je vzel nase vse grehe sveta. Cerkev želi pomagati svetu, kolikor si prizadeva k dobremu. Pomagati mu hoče, ne da bi gospodarila nad njim ali pa se mu uslužila; tudi ne, da bi sklenila z njim nekakšno politično zavezo, kot jo skleneta dve državi, da potem vsaka išče le svojo korist. Cerkev marveč pomaga svetu, ko mu znani resnico o njegovih časnikih zadevah, kadar so le-te povezane s tem, kar bistveno zahteva človeška narava; ali pa s tem, kar je naravno svetega v človeku. Božja Resnica, ki jo je Cerkev dolžna oznanjati, ne govori le o Bogu, o večnem življenju, o verskih skrivnostih; govori tudi o zemskih stvareh, o življenju v času, kolikor gre tu za absolutno v človeku: za njegovo dostojanstvo, ki ga je spoštovati v vseh ljudeh; za pravičnost, ki je ne gre teptati; za mir, ki ga je treba iskati na zemlji; za boj revščini, ki ga veljaj vojevati povsod po svetu... Cerkev sega tedaj na družbeno-politično področje le zato, da svetu vse te resnice pove; da zanje priča v imenu božje Resnice; edino zato, da svetu božjo Resnico oznani. To dela tudi za ceno preganjanja (v naših dneh vemo za škofe, ki so v ječi, ker so protestirali proti krivicam v svoji državi). Cerkev še zdaleč ni nezaskrbljena za našo zemsko domovino. Ne prepušča je same sebi. Prav za resnico, ki ji jo oznanja, najbolj zanesljivo dela za njeno blaginjo. Prav po pregovoru, ki ga omenja Solženicin: „Ena sama beseda resnice tehta več, kot ves svet!“

O drugi domovini, namreč o Svetu, velja zatrditi, da njegova ljubezen do Cerkev pač ni njegova odlika. V Cerkvu gleda neznanjsko moč nad ljudmi: rad bi to moč zase porabil, zato stori vse, da bi se z njo okoristil (bolj točno: z ljudmi v Cerkvu). Prejšnje čase je Svet — recimo mu Svet reda, bolje, ustaljenega reda — le prevečkrat uspel v tem prizadevanju. Danes pa naj bi Cerkev — tako vsaj mislijo nekateri zapeljanci, ki prav gotovo ne predstavljajo množične večine v Cerkvu, pa takisto ne izbranih vojev, ki jih Sveti Duh budi in jih bo še množil v Cerkvu, da pripravi nove binkosti — sanjarila o tem, kako bi se dala v službo Svetu, se pravi: Revoluciji, utopiji modernega človeka.

Kolikor svet priznava gospostvo svojega nevrednega Kneza, sovraži Resnico, ki mu jo oznanja Cerkev: resnico o časnikih rečeh, ki so tako ali drugače povezane s svetim v človeku, z nečem, česar človek nikoli in nikjer ne sme oskruniti. Kolikor pa svet prizna gospostvo pravičnosti in ljubezni do Očeta, dela po resničnem namenu, za kar je bil ustvarjen. Za človeka je bil ustvarjen. Tedaj: da človeku omogoči, da se v dobrem popne više in više, z drugo besedo, da zboljša, kolikor se pač da (kolikor dovoli naša ranjena narava), svoj pohod po svetu. Moj prijatelj Saul Alinsky, tako scela predan časnemu, je zatrdil, da bi želel umreti za pravo demokracijo. Nanj sem mislil, ko sem prej zapisal, da moramo biti pripravljeni dati življenje za to veliko domovino, ki jo zovemo Svet; za vse, kar si Svet prizadeva in trudi za zmago dobrega.

Velja tudi za moderni svet, četudi nam je iz dneva v dan

— obrni —

NEKAJ TEGA MORA USPETI, LAHKO TUDI VSE, ČE BODO LJUDJE NA ENI IN DRUGI STRANI NA SVOJIH MESTIH, ČE NE BODO ISKALI SEBE ALI SVOJ OŽJI KROG, AMPAK EDINOLE KORISTI SKUPNOSTI. USTVARJALNE SKUPINE NAJ SE UVELJAVLJAJO Z DELOM, NE PA S TEŽNJAMI, KI NISO KULTURNE.

tajnik SKA Marjan Marolt, 1954

neznosnejši, ko nas trapi z mislijo o docela novi revoluciji, drugačni od totalitarne marksistične, ki naj nas ob spoštovanju človekovega dostojanstva v vsem dokončno reši vesoljnega in neomejnega gospodstva mamona. Temu pravimo moderni svet. Zgodovina ne pozna bolj nezmožnega sveta od našega, v njegovih lažnih in lepih obljubah, da bo storil človeka bolj srečnega na zemlji. Pa tudi ne sveta, ki bi nas znal tako imenitno odtujiti tej veliki in plodni Naravi, odkoder izvirajo vse stvari s svojimi zakoni, pa da bi z zlorabo znanosti, ki je sama po sebi odlična človekova dejavnost, človeka spremenil v barbara, katerega prvi in zadnji cilj je ropanje lastne narave.

Čas pa teče in moderni svet že ni več moderen. Premnogim od nas se njegove zablode zde zastarele. Prihaja dan – to upanje velja mladim ljudem – ko bo ta velika domovina, ki je Svet, našla v polni meri in sredi zla v smislu zgodovine svoj pravi smisel in cilj, zaradi katerega je bila ustvarjena; ko bo nova civilizacija dala ljudem, res da ne popolne sreče, prav zagotovo pa človeka vrednejše in srečnejše stanje na zemlji. Še dolgo na mislim, da je čudovita potrpežljivost božja izčrpana, ali pa da bo že jutri sodni dan.

glasu posredoval ALOJZIJ KUKOVICA

odšli so

PAVLE VERBIC sicer ni bil redni član Slovenske kulturne akcije (bil je njen podporni član), a je bil od njenega rojstva z ustanovo in z njeno dejavnostjo tako tesno povezan, da smo ga v resnici šteli za svojega. Ne le, da je redno obiskoval naše kulturne večere in prireditve, da je bil naročnik vseh naših publikacij; zagovarjal je marveč postulate Kulturne akcije odkrito in povsod.

Prof. dr. CIRIL ŽEBOT je ob smrti prof. Pavleta Verbica za Glas napisal nekrolog, vreden posebej zaradi nekaterih javnosti nepoznatih podvigov in dejstev iz pokojnikovega življenja. Objavljamo ga v opombo spominu iskrenega prijatelja Slovenske kulturne akcije:

LETOŠNJA božična voščila iz Argentine so prinesla tudi bridko sporočilo, da je v Buenos Airesu v začetku decembra umrl profesor Pavle Verbič.

Vedeli smo, da je Verbič pred leti zadela težka bolezen, katere posledice bi morda mogel zmanjšati, ko bi bil svoje napore omejil na lažje poklicno delo z izključitvijo vsega drugega. Pavletova izredna plemenitost do tolikih slovenskih prijateljev in znancev povsod po svetu ter njegova globoko zakoreninjena prizadevnost za nerešene probleme slovenstva pa takega umika v osebno zaskrbljenost nista dopustili.

Pavle Verbič ni bil le eden prvih študentovskih sodelavcev profesorja Lamberta Ehrlicha, temveč tudi eden najvrednejših med njimi. Zato niti Ehrlichova smrt leta 1942, niti množični slovenski exodus leta 1945, enako kot njegova težka obolenost pred nekaj leti, niso Verbiča odvezali od nedokončanih slovenskih prizadevanj Ehrlichovih učencev. Trenutki zaprepačenja nad Pavletovim nenadnim odhodom niso primerni za podrobno naštevanje njegove vloge in dela v štiridesetletni zgodovini skupinskega in osebnega udejstvovanja. Primerno pa se mi zdi, da osebno bridkost tega nepričakovanega slovesa osvetim s spominom na dva pomembna Verbičova dosežka.

Mnogi ne vedo, ali pa so pozabili na Pavletovo posebno vlogo študenta aktivista na predvojni slovenski univerzi v njeni borbi za obstanek in razmah. Bilo je v času Verbičovega predsedstva Akademске Akcije za izpolnitev slovenske univerze, ko smo s pomočjo dr. Antona Korošca končno

ZA SPOMIN PROFESORJU PAVLETU VERBICU

iz centralističnega Beograda iztrgali toliko sredstev, da smo mogli zasaditi prvo lopato za zidavo Univerzitetne knjižnice. To vem zagotovo in iz prvega vira, ker sva s pokojnim Francetom Casarjem leta 1936 v ta namen bila dvakrat v Beogradu in ker me je Pavle Verbič kot predsednik AA posebej naprosil, naj vsled njegove nujne zadržanosti nagovorim začetno slovesnost na knjižničnem stavbišču. Zato ne pretiravam, ko si drznem trditi, da bi Pavle Verbič zaslужil spominsko plaketo v Univerzitetni knjižnici.

Drugo, kar želim ob Verbičovi smrti posebej omeniti, je Pavletovo globoko prepričanje v pravilnost Ehrlichovega „višarskega slovenstva“. Pavle Verbič je prišel na univerzo, ko so v letu po plebiscitarni proslavi dr. Koroščeve 60-letnice (1932) njegove „slovenske punktacije“ zajele vse sloje in opredelitve slovenskega ljudstva. Študentje so ostali glasniki tega vseslovenskega hotenja, ko je nasilni režim dr. Korošca interniral, vsa vodstva razginal in ljudstvo ustraševal. S študenti je bil profesor Lambert Ehrlich in ob njem je stal in ostal Pavle Verbič.

Težko je bilo vztrajati na tej desetletni Ehrlichovi črti, ko je maja 1945 izgledalo, kakor da so se sesule tudi poslednje zgodovinske možnosti za mednarodno priznanje slovenske državne enakopravnosti in svobode. Nič lažje ni bilo znova in znova afirmirati to osnovno slovensko potrebo v okoliščinah jugo-partijske diktature na slovenskih tleh in v razmerah razpršene slovenske diaspore med Scilo praktičnega odtujevanja slovenski usodi in Karibdo iracionalnega vztrajanja na nepovratnih predmajskih pozicijah iz leta 1945. Pavle Verbič je ohranjal trdno vero v uresničenje slovenskih narodnih ciljev in zanje iskal novih možnosti v spreminjanju poveljnih domačih in svetovnih silnic in okoliščin. To pa v odmaknjenem in zamaknjenem Buenos Airesu ni bilo lahko. Pri tem pa je Pavle do konca izžareval svojo skoraj brezmadežno osebno plemenitost in razumevajočo širokogrudnost. Nikoli ni osebno napadal ali sovražil nikogar.

Pavle, Tvoji številni prijatelji in znanci se Te bodo hvaležno in prijetno spominjali. Tudi Tvoja rodna Slovenija Ti bo nekoč izkazala spoštovanje, ki ga dolguje svojim zvestim sinovom, ki je tudi v daljnem svetu niso pozabili kljub uradni sovražnosti od strani sedanjih oblastnikov.

NAŠ PRIJATELJ OČE BERNARD AMBROŽIČ OFM

Konec lanskega oktobra je iz Avstralije, kjer je misijonaril in dušebrižil med novimi slovenskimi naseljenci po zadnji vojni, odšel k Bogu po nagrado eden največjih garačev za Slovence po svetu: frančiškan oče BERNARD AMBROŽIČ. Njegovo delo za ohranitev slovenske vernosti in dednih izročil sredi velikega tujega sveta seže od Severne Amerike do Avstralije. Zvest duhovnik, klicar Frančiškovega uboštva in veselja do življenja in do sveta, največji slovenski pobornik za Baragovo beatifikacijo – ustanovil je slovit Baragovo zvezo, – urednik, publicist, zgleden pridigar, spovednik, pisec, člankar, organizator in prijatelj vsem in povsod je bil od vsega početka tudi med najbolj vnetimi zagovorniki in prijatelji Slovenske kulturne akcije kot njen dolgoletni poverjenik med avstralskimi Slovenci. Vredno in prizadevno

je opravljal svoje le prevečkrat nelahko delo. Njegov slovenski avstralski mesečnik Misli je redno pisal o naših publikacijah, o našem delu, o naši prisotnosti v svetu. Za vse njegovo nesebično kulturno, duhovniško in organizatorično delo so mu hvaležni ne le slovenski zdomci na ameriškem in na avstralskem kontinentu. Še posebej smo mu hvaležni člani Slovenske kulturne akcije, ki smo vsa leta v o. Bernardu imeli iskrenega prijatelja in zvestega sodelavca. Ne dvomimo, da bo s svojim prijateljem Irenejem Fridrikom Barago, enim največjih slovenskih kulturnih delavcev v velikem svetu, prosil pri Bogu tudi za uspehe slovenskega kulturnika na svobodnih obalah, pa za zmago svobodne slovenske kulturne prizadevnosti v domovini, ki jo je oče Bernard nosil v srcu, živel z njo in se zanjo poizl.

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izhaja mesečno. Urednik Nikolaj Jelačnik; sodeluje France Papež. Za podpisane članke odgovarja avtor. – Tiska ga Editorial Baraga S. R. L., Pedernera 3253, Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina. – Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Acción cultural Eslovena), Valentín Debeljak, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

CORREO ARGENTINO Suc. 6 y 7 (B)	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 1209421